

goes around violating the law. If he were, we could put him in jail. He is anyone important enough to affect the prices of the things that he sells and buys.» Arbejderproblemerne fremstilles på den måde, at vi tager tømrer John Kennedy, som er medlem af A. F. L., og lader ham fortælle; derefter gives ordet til automobilarbejder Shelby White, der er tilsluttet C. I. O., og han fremsætter sit syn på sagen o. s. v. Selv i de små detaljer er Samuelson i kontakt med dagliglivet; man kan ikke lade være at trække på smilebåndet, når en regning på varer fra Sears, Roebuck & Co. lyder på \$ 2.99. (Havde det været i Danmark, havde regningen været fra Daells Varehus eller Buldog og lydt på kr. 2.98).

Selvom bogen er morsom, skinner dog ofte en vis ophøjet, akademisk selvgladhed for stærkt igennem, og undertiden er han lidt anstrengt morsom. Man får unægtelig på fornemmelsen, at visse afsnit kun er taget med for at virke morsomme, f. eks. grænsenytteteorien. Og måske er det trods alt ingen tilfældighed, at netop solpletteorien er trukket frem blandt konjunkturteoriene. For den giver Samuelson lejlighed til at boltre sig: »Not infrequently an amateur economist, often a scientist in some other field, will argue that sunspots, which have an average periodicity of some 11 to 13 years, have important effects upon the weather. This affects crops. Good crops cause low incomes and bad business. Or else it is the other way around, and good crops are supposed to mean prosperity. The sunspot theorists cannot always make up their mind just which. In other versions, it is said that sunspots affect the intensity of solar radiation. Everyone knows that vitamin D depends on sunshine, and that people near the North Pole become despondent during the long winter nights. Hence, sunspots affect business by affecting pessimism, optimism or health in general. One ingenious writer, dropping sunspots because they did not give an 8-year cycle, set forth the belief that whenever the planet Venus came between the sun and the earth, this caused magnetic absorptions and a 8-year business cycle.»

Samuelson er som et glad 3-års barn, der opstiller sine teorier lige som korthuse og

bagefter synes, at det er vældig morsomt at få det hele til at styrte sammen igen.

Men i alle tilfælde er dette den bedst skrevne og mest fængslende lærebog, jeg nogensinde har læst. Hvis bogen fik et kulørt omslag og i stedet blev kaldt »Nationaløkonomi for Millioner« ville den have alle chancer for at blive best-seller over det meste af verden.

Bjarke Fog.

A. C. Pigou: The Veil of Money. Macmillan & Co., London 1949. 150 sider. Pris: 8/6 sh.

Bogen er inddelt i to hovedafsnit. I første afsnit behandles pengebegrebet, begrebet inflation, prissystemets funktioner (to korte, men meget læseværdige kapitler), pengenes betydning som medium for investering og opsparing, penge og kredit, samt priseniveauproblemet. I andet afsnit, der har titelen: Money Income, behandler forf. i hovedsagen pengestrømme, såsom indkomst, investering, opsparing, lønsatser samt i nogle tilfælde disse størrelses relation til mængden af betalingsmidler og til rentefoden.

Meget få læsere vil føle sig beriget af denne bog, jeg kan godt bekende, at jeg fortryder de 10 kr., jeg har givet ud til den. Første del er ret banal, og den faguddannede økonom får i hvert fald intet nyt at vide. Pigou synes ganske vist selv at mene, at 2det kapitel: The meaning of inflation er temmelig originalt, men der er næppe nogen økonom på disse breddegrader, som vil føle sig chokeret deraf. På en noget besværlig måde siger forf., at han vil måle inflationen — ikke ved mængden af betalingsmidler eller ved priserne, men ved gennemsnitsprisen på, hvad han kalder productive agents, og efter at han har diskuteret vanskelighederne ved at forbinde nogen mening med et sådant gennemsnit, ender han med at definere inflation ved indkomststigning under forudsætning af uforandret befolkningsstørrelse og indretning af produktionen. Da en sådan forudsætning aldrig er tilstede i praksis, er man således afskåret fra nogensinde at måle inflationsgraden, og det er vel derfor ikke uberettiget at spørge, hvad man egentlig skal med en sådan definition; når man giver en ting et

goes around violating the law. If he were, we could put him in jail. He is anyone important enough to affect the prices of the things that he sells and buys.» Arbejderproblemerne fremstilles på den måde, at vi tager tømrer John Kennedy, som er medlem af A. F. L., og lader ham fortælle; derefter gives ordet til automobilarbejder Shelby White, der er tilsluttet C. I. O., og han fremsætter sit syn på sagen o. s. v. Selv i de små detaljer er Samuelson i kontakt med dagliglivet; man kan ikke lade være at trække på smilebåndet, når en regning på varer fra Sears, Roebuck & Co. lyder på \$ 2.99. (Havde det været i Danmark, havde regningen været fra Daells Varehus eller Buldog og lydt på kr. 2.98).

Selvom bogen er morsom, skinner dog ofte en vis ophøjet, akademisk selvgladhed for stærkt igennem, og undertiden er han lidt anstrengt morsom. Man får unægtelig på fornemmelsen, at visse afsnit kun er taget med for at virke morsomme, f. eks. grænsenytteteorien. Og måske er det trods alt ingen tilfældighed, at netop solpletteorien er trukket frem blandt konjunkturteoriene. For den giver Samuelson lejlighed til at boltre sig: »Not infrequently an amateur economist, often a scientist in some other field, will argue that sunspots, which have an average periodicity of some 11 to 13 years, have important effects upon the weather. This affects crops. Good crops cause low incomes and bad business. Or else it is the other way around, and good crops are supposed to mean prosperity. The sunspot theorists cannot always make up their mind just which. In other versions, it is said that sunspots affect the intensity of solar radiation. Everyone knows that vitamin D depends on sunshine, and that people near the North Pole become despondent during the long winter nights. Hence, sunspots affect business by affecting pessimism, optimism or health in general. One ingenious writer, dropping sunspots because they did not give an 8-year cycle, set forth the belief that whenever the planet Venus came between the sun and the earth, this caused magnetic absorptions and a 8-year business cycle.»

Samuelson er som et glad 3-års barn, der opstiller sine teorier lige som korthuse og

bagefter synes, at det er vældig morsomt at få det hele til at styrte sammen igen.

Men i alle tilfælde er dette den bedst skrevne og mest fængslende lærebog, jeg nogensinde har læst. Hvis bogen fik et kulørt omslag og i stedet blev kaldt »Nationaløkonomi for Millioner« ville den have alle chancer for at blive best-seller over det meste af verden.

Bjarke Fog.

A. C. Pigou: The Veil of Money. Macmillan & Co., London 1949. 150 sider. Pris: 8/6 sh.

Bogen er inddelt i to hovedafsnit. I første afsnit behandles pengebegrebet, begrebet inflation, prissystemets funktioner (to korte, men meget læseværdige kapitler), pengenes betydning som medium for investering og opsparing, penge og kredit, samt priseniveauproblemet. I andet afsnit, der har titelen: Money Income, behandler forf. i hovedsagen pengestrømme, såsom indkomst, investering, opsparing, lønsatser samt i nogle tilfælde disse størrelses relation til mængden af betalingsmidler og til rentefoden.

Meget få læsere vil føle sig beriget af denne bog, jeg kan godt bekende, at jeg fortryder de 10 kr., jeg har givet ud til den. Første del er ret banal, og den faguddannede økonom får i hvert fald intet nyt at vide. Pigou synes ganske vist selv at mene, at 2det kapitel: The meaning of inflation er temmelig originalt, men der er næppe nogen økonom på disse breddegrader, som vil føle sig chokeret deraf. På en noget besværlig måde siger forf., at han vil måle inflationen — ikke ved mængden af betalingsmidler eller ved priserne, men ved gennemsnitsprisen på, hvad han kalder productive agents, og efter at han har diskuteret vanskelighederne ved at forbinde nogen mening med et sådant gennemsnit, ender han med at definere inflation ved indkomststigning under forudsætning af uforandret befolkningsstørrelse og indretning af produktionen. Da en sådan forudsætning aldrig er tilstede i praksis, er man således afskåret fra nogensinde at måle inflationsgraden, og det er vel derfor ikke uberettiget at spørge, hvad man egentlig skal med en sådan definition; når man giver en ting et

navn, er det vel for, at man skal kunne kende den, når man ser den, men det vil man ikke altid kunne i dette tilfælde. Det, Pigou vil have frem, er, så vidt jeg kan se, den fra diskussionen herhjemme så ofte nævnte sondring mellem knaphedsprisstigning og monetær prisstigning, men han kommer ikke tilbunds i dette spørgsmål; thi indkomststigning fra en periode til en anden med uforandret befolkning kan godt skyldes knaphedsprisstigning, nemlig hvis de materielle produktionsmidlers relative knaphed forøges. Denne forudsætning vil netop i reglen være opfyldt i perioder, hvor man særlig har brug for sondringen mellem de to slags prisstigning. Det er dog muligt, at man i England ikke er kommet længere med disse ting, end at selv den ufuldkomne diskussion af spørgsmålet, som Pigou giver, kan bidrage til større klarhed.

I kapitel 7 kommer forf. ind på den vigtige forskel, der er mellem naturaløkonomi og pengeøkonomi m. h. t. investering og opsparing, men han synes her at mene, at det gør en meget væsentlig forskel, om man i en pengeøkonomi opsparer i form af opsamling af bankindsud eller i form af henlæggelse af pengesedler. I det første tilfælde sker der overhovedet ikke nogen nettoopsparing, hævder han, idet en bankkonto går op, mens en anden går ned med samme beløb; henlægges derimod sedler, sker der ikke en sådan udligning; penge unddrages cirkulationen, og indkomsten går ned. Dette er vel ikke rigtigt, der sker vel det samme i begge tilfælde. Enten stiger lagerbeholdningerne i samfundet, og det opsparede beløb kan da siges at være investeret deri, eller lagret stiger ikke, men indkomsten synker. Disse spørgsmål har været så gennemdrøftet i de senere år, at sammenhængen burde være klar for enhver.

Bogens anden del udmærker sig ved en sådan labyrint af krogede tankegange, at den kan tjene til at stjæle folks tid og forvirre deres begreber, uden at den dog inspirerer dem til ny og frugtbar tænken over problemerne. Det meste af, hvad der står er vistnok logisk holdbart, men den verden, forf. bevæger sig i, leder snarere ens tanker bort fra den virkelige verden end ind i den. Lad mig give et par smagsprøver:

"Now it is plain that, when the rate of interest is given, the amount of real resources that people choose to hold in the form of money must be such that the attractiveness of the marginal apple (apples being taken to represent goods in general) that is held in form of money is equal to the attractiveness of the marginal apple that is held in form of real capital. It must be such that the flow of non-material benefit expected from the marginal apple held as money has the same attractiveness as the expected flow of money income in interest from the marginal apple held as real capital".

Videre hedder det:

"As real income becomes larger there is more work for resources held in the form of money to do, just as there is more work for those held in the form of a railway network to do; so that any n'th apple held in this form is more attractive than it used to be. In respect of a given rate of interest, therefore, real balances will be larger with larger than with smaller real incomes".

Analogien med jerbanenettet er jo hel gal; for det første beslaglægges der ingen ressourcer ved at holde kasse (det koster ikke mere at skrive store end små tal) og for det andet retter kassebeholdningen sig ikke efter realindkomsten, men efter pengeindkomsten. Dette resultat kommer Pigou også til efterhånden, idet han ræsonerer, at vel vil man fordoble den »reelle« kasse, når realindkomsten stiger, men til gengæld repræsenterer en krone jo nu dobbelt så megen realindkomst, hvorfor kassen udtrykt i kroner forbliver den samme, så længe pengeindkomsten er uforandret. Men når dette er tilfældet, synes det urimeligt, at bruge tid til at drøfte et sådant spørgsmål; det ligger i sagens natur, at betalingsmidler bruges til at udføre betalinger, og at den mængde, man beslaglægger, må bero på den betalingsvolumen, som skal udføres — ikke på, om samfundet er mere eller mindre velstående.

Lad os dernæst betragte følgende citat:

"With a banking system such as ours, the stock of money in circulation will be the larger the higher is the rate of interest; that is to say, the stock of money in circulation will be an increasing function of that rate".

Og videre:

"Thus the order of events is, first, a rise (say) in the demand schedule for real investment; secondly and consequently, more expenditure in hiring labour accompanied by more employment; thirdly a drain from the banks into the circulation, which induces the banks to take action calculated to raise interest rates." Denne forklaring er vel helt misvisende; det er måske rigtigt under bestemte historiske forhold, men der er ikke tale om nogen nødvendig sammenhæng. Så længe der ikke er fuld beskæftigelse, er der ingen nødvendighed for, at en stigning i investeringen skal medføre højere rentefod. Dette er Pigou også klar over, idet han senere siger, at banken kan udvide mængden af betalingsmidler, således at renten ikke stiger, men han vil betragte sammenhængen, når bankens udbudsfunktion er uforandret. Men hvorfor skulle bankens udbudsfunktion have denne form? Det har den givet ikke i nutiden. Nu vil man snarere lade mængden af betalingsmidler være afhængig af den rentefod, man ønsker at opretholde, og lade denne rentefod være afhængig af beskæftigelsen.

I kap. IV får vi at vide, at "the supply of real investment is an increasing function of the rate of interest" (s. 89). Hvad menes nu med real resources? Ja, på side 90 siges, at jo større en mands indkomst er, desto større mængde resources vil han stille til disposition for investeringen. Supply of real resources må da betyde opsparing. Han konkluderer derfor, at "the supply of real resources for investment is an increasing function of the volume of real income." I en fodnote finder vi imidlertid følgende: "real income for this purpose is best measured by potential consumption, i. e. the flow of goods that would be forthcoming if all work people were engaged in making those goods". Det vil altså sige, at hvis "supply of real resources for investment" er lig opsparing, så er totalopsparing lig realindkomsten ved fuld beskæftigelse minus forbruget ved fuld beskæftigelse. Det er en ejendommelig definition på opsparing.

Konsekvensen af denne definition er, alt andet lige, at jo højere rentefoden er, desto større er opsparingen; dette er i overens-

stemmelse med klassisk tankegang, men det er definitionen næppe. Hvad mening har det at sige, at den indtægtsforøgelse, man kunne opnå ved at fjerne arbejdsløsheden er udbud af ressourcer til investering? Den afficerer dog ikke kapitalmarkedet, ihvertfald ikke direkte. Den kan ganske vist indirekte påvirke kapitalmarkedet, hvis centralbanken indretter rentefoden derefter, men det er jo et forhold, som Pigou ikke vil tage i betragtning, og det kommer derfor i strid med andre dele af hans system.

I hele konfusionen stammer fra, at Pigou betragter kapitalmarkedet som et marked for real resources, mens det er et marked for betalingsmidler. Havde han forstået dette, ville såvel opsparingen i almindelig forstand som arbejdsløsheden have fundet deres naturlige plads i sammenhængen, og han ville ikke have behovet at ty til sådanne kunstige definitioner, der tilmed alligevel ikke klarer sagen.

Lad mig til slut citere en passus fra kap. VI paragraf 3. Talen er her om monopolelementet. Pigou's teori er, at jo stærkere dette er, des større opsparing; dette leder, siger han, til et fald i rentefoden og *dermed til et fald i pengeindkomsten*. Og så fortsættes der: "The fall is made smaller than it otherwise would be by the fact that it itself induces a fall in the volume of employment, which pro tanto makes for an increase of interest and so exert an upward pressure on money income" (alle udhævelser er mine). Hvis nogen skrev det modsatte at det her udhævede, ville de fleste synes, at det lød helt fornuftigt; ikke desto mindre er disse resultater rigtige deduktioner ud af Pigou's system, hvilket turde være tilstrækkeligt til at karaktere dets praktiske betydning.

Jeg skal ikke anføre flere smagsprøver. Bertil Ohlin sagde engang til mig om en bog af Pigou, som han havde læst: Nu har jeg spildt tre uger af mit liv på at læse denne bog; det er næsten ens borgerpligt at gøre noget for, at andre ikke kommer i samme situation. Jeg har spildt 3 dage på at læse denne bog og en dag på at skrive om den, men hvis jeg derved kan spare blot 10 personer for at læse den, har tiden måske alligevel ikke været dårligt anvendt.

Jørgen Pedersen.